

Asia: VN/14930/2022

Vuoroasuvan lapsen elatusavun suuruuden arvioiminen; työryhmän ehdotus

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriö on pyytänyt Helsingin käräjäoikeudelta lausuntoa Elatusapu vuoroasumistilanteessa -työryhmän ehdotuksesta.

Helsingin käräjäoikeus lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Täydentävän ohjeistuksen tausta ja tavoitteet

Helsingin käräjäoikeus pitää vuoden 2007 elatusapuhjeen täydentämistä vuoroasumisen osalta tarpeellisena. Ohjeen antamisen jälkeen vuoroasuminen on lisääntynyt merkittävästi. Vuoden 2007 ohjeen soveltaminen sellaisenaan vuoroasumistilanteisiin johtaa usein kohtuuttomiin lopputuloksiin. Pyrkimys tukea valtakunnallisilla yhtenäisillä arviointiperusteilla lasten ja elatusvelvollisten yhdenvertaista kohtelua on kannatettava.

Vuoroasumisen ja elatusavun määräytymisen lähtökohdat

Ehdotuksessa todetaan, että vuoroasuminen ja hyvin laaja tapaamisoikeus voivat käytännössä olla hyvin lähellä toisiaan. Kyse on lähtökohtaisesti vuoroasumisesta, jos lapsi viettää vähintään 40 prosenttia ajasta toisen vanhemman luona.

Vuoroasuminen ja järjestely, jossa toinen vanhempi on vuoroviikoin lasten kanssa tapaamisoikeuden kautta, eivät ole pelkästään hyvin lähellä toisiaan, vaan tosiasiasa päällekkäisiä järjestelmiä.

Vuoroasuminen on ollut ylipäättään ollut mahdollista vasta muutaman vuoden ajan.

Vuoroasumista koskevaa elatusavun laskentamallia on varmaankin jatkossa tarkoitus soveltaa myös niihin tilanteisiin, jossa lapsilla tosiasiasa on kaksi kotia, vaikka toinen vanhempi on muodollisesti lähivanhempi ja toinen tapaava vanhempi.

Ohjetta kannattaisi mahdollisesti selkeyttää siltä osin.

Vuoden 2007 elatusapuohjeen soveltaminen vuoroasumistilanteessa

Yleiset kustannukset ja erityiset kustannukset

Ehdotuksen mukaan lapsen yleiset kustannukset jaettaisiin vuoroasumistilanteessa lähtökohtaisesti puoliksi molemmille vanhemmille. Ehdotuksessa tuodaan sinänsä esille myös mahdollisuus poiketa jakosuhteesta tosiasiallisen käytännön mukaisesti.

Asian merkityksellisyyden vuoksi voisi olla hyvä korostaa ohjeissa sitä, että yleisten kulujen jakautumista olisi aina hyvä keskustella vanhempien kanssa. Kysymys siitä, miten esimerkiksi vaatehankinnat jatkossa tehdään voi olla hyvin merkityksellinen arvioitaessa elatusavun kohtuullista määrää.

Ehdotuksen mukaan lapsen erityiset kustannukset otetaan huomioon sen vanhemman kuluna, joka maksaa ne eli niitä ei jaeta vanhempien kesken. Ero yleisten kustannusten ja erityisten kustannusten välillä ei ole aina mitenkään selkeä. Tämä seikka korostaa osaltaan keskustelun merkitystä sekä yleisten, että erityisten kustannusten jakautumisen osalta.

Asumiskustannukset

Kysymys vanhempien asumiskustannusten huomioimisessa lapsen elatuksen tarvetta arvioitaessa on hyvin hankala. Ehdotuksen mukaan vuoroasumistilanteessa lapsen asumiskustannuksiin jyvitetään

osuus (puolet vuoden 2007 ohjeen prosenttiosuudesta) molempien vanhempien asumiskustannuksista. Ehdotuksessa perustellaan ratkaisua sillä, että jos vanhempien elatuskyvyt ja asumiskulut ovat suunnilleen samat, ei jyvittämisen määrällä ole merkittävää vaikutusta elatusavun määrään. Ehdotusta perustellaan edelleen sillä, että jos vanhempien elatuskyvyssä on merkittävä ero, asumiskulujen

huomioon ottamisella lapsen elatuksen tarpeessa turvataan osaltaan riittävää elatusta lapselle.

Laskentamalli johtaa varmasti usein oikeudenmukaiseen lopputulokseen. Jos vanhempien asumiskuluissa on merkittävä ero, voi ehdotus kuitenkin johtaa siihen, että sellainen elatusapu maksava vanhempi, jolla on huomattavasti korkeammat asumismenot kuin toisella vanhemmalla, maksaa osittain ”kahteen kertaan” asumismenojaan eli omat korkeat asumismenot nostavat lapselle maksettavan elatusavun määrää. Tämä voi hyvinkin olla ehdotuksessa esitetyin tavoin kohtuullista silloin, kun toisen vanhemman elatuskyky on huono, jollain elatusapu saadaan riittävän korkeaksi (jotta vuoroasuminen on ylipäättään mahdollista). Tilanne ei välttämättä ole samanlainen silloin, kun molempien vanhempien elatuskyky on hyvä. Elatusapu voi näissä tilanteissa nousta kohtuuttoman

korkeaksi. Ohjeessa olisi hyvä tuoda tämä asia esille.

Esimerkkilaskelmat

Olisi ehkä hyvä todeta tässä kohdassa ohjetta, että laskelmia tehtäessä lasketaan kummankin vanhemman osalta erikseen vanhemman osuus lapsen elatuksen tarpeesta. Tämä ohjeeseen sisältyvistä esimerkeistä sinänsä ilmenevä asia ei parhaalla mahdollisella tavalla ilmene tekstiosuudesta.

Merkintä elatustukea varten

Ilmeisesti Kansaneläkelaitos soveltaa elatustukilakia niin, että elatustukea voidaan maksaa vain sille vanhemmalle, jonka luona on lapsen virallinen asuinpaikka. Jos tämä on Kansaneläkelaitoksen vallitseva tulkinta, olisi hyvä, että tämä ilmenisi myös ohjeesta.

Ehdotuksen mukaan merkinnän tekeminen elatusvelvollisen puutteellisesta elatuskyvystä edellyttäisi

sitä, että kummankin elatusvelvollisen elatuskyky erikseen arvioituna on pienempi kuin täysimääräinen elatustuki. Tältä osin herää kysymys siitä, onko ehdotus varmasti sopusoinnussa sen kanssa, miten Kansaneläilaitos soveltaa elatustukilain 6 §:n 1 momentin 2) kohtaa. Eli voidaanko elatustukilausekkeen tekemisen edellytykseksi asettaa se, että myös sen vanhemman, jonka luona lapsen virallinen asuinpaikka on, elatuskyky on pienempi kuin täysimääräinen elatustuki. Kansaneläkelaitos on ilmeisesti ainakin tähän saakka tulkinnut elatustukilakia niin, että elatustuen saamiseksi riittää se, että

elatusvelvollisella ei ole elatuskykyä riippumatta siitä, mikä lähivanhemman elatuskyky on.

Pakkala Sirpa
Helsingin käräjäoikeus

Inkinen Jaana
Helsingin käräjäoikeus - Lausunnon on valmistellut käräjätuomari Pekka
Päivänsalo